

Siltoja ja sukelluksia ammatilliseen vuorovaikutukseen

16.12.2014

Elina Rainio

TYÖ

Kuulun kouluttajajoukkoon, joka on soveltanut, tutkinut ja kehittänyt toiminnallisia ja osallistavia työtapoja sekä koulutusmenetelmiä 30 vuotta. Olemme joukko opettajia ja kouluttajia, jotka ovat saaneet verkostoitua kansainvälisesti ja myös tutkia omaa työtään. Joukosta löytyvät positiivista valmennusta soveltava työpaikkaohjaaja ja koulunkäyntiavustaja, valmentava esimies sekä draaman avulla oppiva lähihoitaja. Tällä hetkellä koulutan ja valmennan Omnian aikuisopistossa Espoossa monenlaisia ryhmiä.

Keskeisiä työotteessani ovat positiivinen valmennus sekä työn ja arjen tutkiminen toiminnallisesti. Myöskin ammatillisen vuorovaikutuksen, tunneälyn ja sosiokulttuurisen innostamisen ajatukset ovat toimineet siltoina monen ryhmän välillä. Pidän myös työhyvinvointipäiviä ja asiakaspalvelukoulutuksia tilaajien toiveiden mukaan. Sisällöt vaihtelevat vuorovaikutusharjoitteista mindfulnessiin ja haastavan asiakkaan kohtaamiseen. Ohjaussuhdekohtaukset sekä oppimisen ja motivaation tutkimus ovat myös kysyttyjä aiheita. Ammatillinen kasvu ei näy heti, vaan se vie aina aikaa ja tapahtuu viiveellä, kun uudet asiat sulautuvat osaksi muuttuvaa identiteettiä. Omnian aikuisopistossa tämä näkyy voimakkaasti, koska opiskelijoista iso osa opiskelee uutta ammattia, ja heillä voi olla pitkä kokemus jonkin muun ammatin tai työyhteisön kautta.

Ensimmäinen sukellus

Opiskelin Tampereen yliopistossa kasvatustiedettä, puheoppia, sosiologiaa ja toiminnallista ryhmän ohjaamista. Saimme osallistua myös kokonaisen vuoden ajan improvisaation ryhmätunneille, jotka olivat avoimia yli tiedekuntarajojen. Olin 20-vuotias, elämää aloitteleva ihminen ja vaikutuin niin suuresti kokemastani toiminnallisesta ryhmäprosessista, että uskalsin alkaa vetää Tampereen kaupungin kasvatusneuvolassa luovan toiminnan ryhmää valikoivasti puhumattomille lapsille. Pian myös ryhmää seuranneet työntekijät halusivat oman improvisaation ja toiminnallisesti eläytyviin rooliharjoitteisiin pohjaavan koulutusprosessin. Köyhät opiskelijapäiväni päättyivät tähän. Koulutin koko opiskeluaikani erilaisia ryhmiä luovilla, draamallisilla ja eläytymismenetelmällisillä työtapoilla.

Ilo ja hyväksyminen siltana positiiviseen valmennukseen

Ajatus ryhmässä toimivasta ja eläytyen oppivasta ihmisestä vaikutti minuun syvästi. Opin kollektiivisen ja energiaa pursuavan ryhmäkokemuksen voiman, ja se on kantanut pitkälle synnyttäen iloa, tietoa ja kehittyvää ammatillista vuorovaikutusta. Tällaiselle positiiviselle valmennusotteelle oli heti tilausta, sillä sen perusteina ovat vaikuttavuus ja kokemuksellisen oppimisen syklit. Ryhmän koulutus kesti yleensä vuoden, ja tässä ajassa näki jo prosessin ja saattoi vähän tutkiakin, miten asenteet, itsetunto ja oppimiselle asetetut tavoitteet olivat kehittyneet. Jälkeenpäin ajatellen opin juuri Kolbin kokemuksellisen oppimisen peruskaavalla: ensin itse tehden, sitten reflektoiden omaa kokemusta ryhmän kokemukseen ja lopulta opettaen sen muille. Prosessi teki minusta jonkinlaisen toimintaoppimisen asiantuntijan jo nuorena. Tajusin ryhmän voiman ja myös prosessien kätkemät ryhmädynaamiset koukerot sekä vallan ja vuorovaikutuksen alati vaihtuvat roolit ja prosessit.

Mikä meihin vaikuttaa?

Ajattelen, että tehty, koettu, puhuttu ja puitu asia vaikuttaa meihin 90 %, pelkkä sanottu asia 70 %, kuultu ja puhuttu 50 % ja luettu ainoastaan vain 10 %. Olemme tietenkin erilaisia oppijoita, mutta on hyvä *tiedostaa*, mikä itseen vaikuttaa. Näin ajatellen käytännön toimintaoppijat saavat liian vähän tilaisuuksia oppia toimimalla kokemuksellisesti. Mitä jos ei opi vain lukemalla? Onko heti erilainen oppija, jolla on oppimisvaikeuksia? Edustan koulukuntaa, joka on ollut taistelemassa draaman saamiseksi peruskouluun ryhmäyttävän, toisenlaisen oppimistavan tarjoajana. Toiminnalliset työtavat vahvistavat itsetuntoa, elämänhallintaa ja vuorovaikutustaitoja, joita nyt tutkailen aikuisten kanssa. Me suomalaiset emme ole luonnostaan ryhmätyökansaa, sillä luonteemme ja temperamenttiimme kääntyvät usein sisäänpäin. Meiltä puuttuu spontaania kykyä reagoida tilanteissa ja olla avoin. Tässä mielessä maahanmuuttajat ja heidän lapsensa tuovat uutta yhteisöllisyyttä ja avoimuutta opiskelijaryhmiin, joita nyt koulutan. Vuorovaikutuksen ilmapiiri muuttuu toimivammaksi. Miten paljon paremmin osa sukupolveni lapsista olisi pärjännyt elämässään, jos he olisivat saaneet oppia vuorovaikutteisista ja sosiaalisista ryhmätyötaitojen jo koulussa?

Finssin vinttihuoneen hämärissä

Omnian aikuisopistolla on fantastinen Espoon keskiaikaisella alueella sijaitseva koulutuskartano Finns. Istumme nyt työpaikkaohjaajien kanssa Finssin vinttihuoneen hämärissä. Menossa on jatkokoulutuspäivä, jonka teemana ovat positiivinen valmennus ja erilaisten oppijoiden ohjaus. Pohdimme, minkälaisia muistoja ja mielikuvia meillä on koulutiestämme ja ekasta koulusta vuorovaikutusympäristönä. Muistelemme omaa ensimmäistä luokkaamme, helppoja ja vaikeita oppimiskokemuksiamme sekä varhaisten opettajien tuottamia iloja ja suruja. Olemme kokemuksellisen reflektoinnin alueella, jossa omat ajatukset jaetaan muiden kanssa ja mietitään, miten ohjata moniäänisemmin omia työssäoppijoita. Käytämme yhtenä työkalunamme mindfulnessia eli omien tunteiden havainnoimista ja kykyä rauhoittaa mieli sekä keskittyä läsnä olevaan hetkeen. Omat oppimismuistot syventävät kykyä ymmärtää ohjattavien erilaisia tarpeita. Soudamme monenlaisia veneitä, ja ihmiset alittavat ja ylittävät eri tahdissa oppimisen siltoja välillä sukeltaenkin.

Koulutuskartano Finns

Tunnen itseni onnelliseksi vinttihuoneen hämärissä. Miksi? Elämme hurjaa säästöjen ja YT-neuvottelujen aikaa, jolloin tarvitaan pysähtymistä, keinoja käsitellä stressiä, työaikaa sekä omaa mieltä. Oman itsensä johtamisen teema kulkeekin läpi opetuspäivieni. Teen mindfulnessia ruokatauon jälkeen kaikille opettamilleni ryhmille aina kun se on mahdollista. Kun nuorena tyttönä tein puheopin tutkintoa, meille opetettiin puhevalmennukseen työkaluksi mielikuvarentoutumista. Teen edelleen tätä samaa mutta uudella nimellä: mindfulness on nimi hyvin vanhoille asioille, kuten mietiskelylle, pysähtymiselle ja itsensä tutkailulle.

Haastavien asiakkaiden keissit

Olemme tehneet osallistavasta näkökulmasta keissejä haastavista työpaikkaohjattavista tai kimuranteista ohjaustilanteista. Olemme harjoitelleet tilanteita, joissa työpaikkaohjaaja on pulassa esim. rajattoman opiskelijan vyöryessä päälle. Kysymme keissin katsojilta neuvoa, millaisia tapoja tai keinoja he ehdottavat tilanteen ratkaisemiseksi. Katsojat saivat itse tulla kokeilemaan roolissa vaikuttamista. Nämä keissit ovat olleet minulle toiminnallisten työtapojen aatelia. Niiden kautta voidaan purkaa ongelmia sekä tutkailla ulkopuolelta työyhteisöjen ja arjen pattitilanteita. Niitä voidaan kutsua myös simulaatioiksi tai pikku foorumeiksi. Jos olen pattitilanteessa defensiivisen tai vihaisen opiskelijaryhmän kanssa, käytän keissejä pyytämällä kriittisimmät puhujat rooleihin. Näillä roolin vaihdoilla toimien voidaan puhua ja purkaa ulos negatiivista energiaa ja päästä asiaan eli vuorovaikutuksen tai vallankäyttötilanteen ytimeen. Vakioaiheita ovat ristiriidat työpaikan sääntöjen, myöhästelyn, haukkuvan asiakkaan, jouston puutteen tai minkä tahansa muun arjen pattitilanteen kanssa.

Tällainen koulutus voidaan myös tilata Omniasta. Aiheet näihin keisseihin voivat tulla nettivalituksista tai haastatteluista, tai sitten ne sovitaan tilaajan kanssa. Toiminnalliset foorumit ovat oiva tapa tutkia ja kehittää arjen työtilanteita ja käytänteitä. Niissä on myös aina mukana tilannekomiikkaa ja huumoria, jotka ovat minusta työkaluina korvaamattoman arvokkaita asioita.

Siltoja moneen

Osallistava näkökulma kouluttamiseen siltaa minut useisiin poikkitieteellisiin työryhmiin, kouluttajiin ja yhteisöihin. On ollut onnellista ja inspiroivaa saada vaikuttua ja vaikuttaa niin monessa ja monesta. Tekemällä oppii koko ajan uutta, ja toiminnallisilla työkaluilla voi auttaa ihmisiä ymmärtämään oppimisen, ryhmän, ajan ja arvojen haasteita aina muuttuvassa maailmassa. Kolbilainen kokemuksellisen oppimisen malli toimii tässä hyvin. Voitettavana esteenä kouluttajalle voi olla se, että tila täytyy valmistella avoimemmaksi: tuolit piiriin, pöydät sivuun ja utelias, kuunteleva kontakti ryhmään. Pimeäkausi on kuitenkin eletävä läpi! Hymy voi valaista vähän ja nauru vielä enemmän. Ihmiset ympyrässä pätkäilemässä maailman menoa on loppujen lopuksi aika vanha juttu kaikkialla maailmassa! -

Elina Rainio

Kirjoittaja toimii kouluttajana Omnian aikuisopistossa Espoossa. Hän on pitkän linjan pioneeri toiminnallisten, osallistavien ja vuorovaikutteisten työtapojen kehittämisessä ja eteenpäin viemisessä. Elina on peruskoulutukseltaan KM, NTM, draamakouluttaja, työpaikkaohjaaja ja teatteripedagogiikan lisensiaatti.

Kuvat | **Elina Rainio** (1.-3.) | **Mari Rissanen** (4.)